

Grundtvig-jubilæet

*Beretning ved repræsentantskabets afsluttende møde
d. 2/11 1983*

1. Repræsentantskabets tilblivelse og organisering

En gang i sommeren 1977 blev jeg ringet op af Grundtvig-Selskabets dav. formand, universitetslektor, dr.phil. Wm. Michelsen, der rejste spørgsmålet om, hvorledes man bedst kunne koordinere de kommende års jubilæums-forberedelser. Selve idéen til en koordination kom således fra Grundtvig-Selskabet. Det første praktiske initiativ blev imidlertid taget året efter af bestyrelsen for Grundtvigs Mindestuer i Udby. Musæets bestyrelse udsendte i efteråret 1978 indbydelse til et forberedende møde. Dette fandt sted på Frederiksborg Slot d. 27/4 1979. I mødet deltog 8 repræsentanter for interesserede foreninger og institutioner. Det vedtoges at indbyde yderligere en række foreninger m.v. til et møde i Vartov med henblik på at få stiftet en bredere jubilæumskomiteé. Endelig præciseredes komitéens opgave som den »at igangsætte, støtte og koordinere aktiviteter af folkelig art«.

Det næste møde, der holdtes i Vartov d. 26/10 1979, samlede i alt 23 repræsentanter for grundtvigsk kirke- og folkeliv. Foruden at diskutere forskellige jubilæumsplaner besluttede forsamlingen at organisere sig som et landsdækkende *repræsentantskab*. Det vedtoges endvidere at nedsætte et *arbejdsudvalg* til varetagelse af de løbende forretninger. Arbejdsudvalget fik følgende medlemmer: Frede Bording (Dansk Friskoleforening), Sv. Erik Bjerre (Grundtvigs Højskole Frederiksborg), K. E. Bugge (Grundtvigs Mindestuer Udby), Povl Kiilerich (Kirkeligt Samfund), Vilhelm Nielsen (Undervisningsministeriet) og Christian Thodberg (Grundtvig-Selskabet). Dette arbejdsudvalg blev genvalgt hvert år i den reste-

rende periode. Bag disse gentagne genvalg ligger sandsynligvis Grundtvigs frygt for oprør, revolutioner og andre »hovedkuls gennemgribende Forandringer«, der kun fører til »uhyre, urimelige Misgjerninger«.

Ser man bort fra det forberedende møde i april 1979, har repræsentantskabet i de forløbne år holdt 8 møder, og arbejdsudvalget har holdt 18 plenummøder, hvorfra der foreligger referat. Derudover har arbejdsudvalget holdt et utal af ikke-refererede underudvalgsmøder, hvori to eller tre af medlemmerne deltog.

Repræsentantskabet omfattede pr. 1/10 1983 i alt 70 foreninger, selskaber og institutioner, heraf 10 i udlandet, med i alt 93 repræsentanter. Dertil kom 3 individuelle medlemmer. – Undervisningsministeriet har af sine tipsmidler afholdt udgifterne til administration. Kirkeligt Samfunds kontor i Vartov har siden 1979 varetaget den del af sekretærarbejdet, der vedrører udsendelser til repræsentantskabet samt henvendelser til offentligheden.

2. Samarbejde med andre koordinerende instanser

En gang i løbet af sommeren 1979 fik vi besked om, at *Det Danske Selskab* under ledelse af direktør Folmer Wisti agtede at gennemføre en international Grundtvig-konference på Christiansborg i september 1983. Forberedelsen af denne konference blev varetaget af en komité, hvis formand oprindeligt var folketingets daværende formand, K. B. Andersen. senere professor P. Nyboe-Andersen, i komitéen sad repræsentanter for partierne, for erhvervs-

livet samt enkelte andre. Da konferencen blev tilrettelagt i samarbejde med Grundtvig-Selskabet, har selskabets formand, Christian Thodberg, haft sæde i komitéen. Senere indtrådte Povl Kiilerich som repræsentant for Kirkeligt Samfund. At Thodberg og Kiilerich har været medlemmer af såvel arbejdsudvalget som af Det Danske Selskabs komité har haft den fordel, at vi hver især har været løbende orienteret om hinandens planer.

Naturligt nok har der været bestræbelser for at få en endnu tættere koordination af de to jubilæums-forberedende sammenslutninger. En overgang forsøgte man at etablere et fælles »Præsidium« med titlen »National-Komitéen for Grundtvig-Jubilæet«. Denne plan blev efter megen diskussion opgivet. – En anden mulighed var, at Det Danske Selskab tilsluttede sig repræsentantskabet. Dette skete imidlertid først i 1983, efter at Per Himmelstrup var blevet generalsekretær for selskabet.

I januar 1982 rettede folketingsmedlem Mette Madsen forespørgsel til undervisningsministeren, kirkeministeren og kulturministeren om, hvad de tre ministre agtede at foretage sig i anledning af Grundtvig-jubilæet. På denne baggrund, og efter at en ny regering var tiltrådt, nedsattes i oktober 1982 et »Regeringens Grundtvig-udvalg« bestående af de tre nævnte ministre. Lidt senere indtrådte tillige Grønlandsministeren, der iøvrigt havde været medlem af repræsentantskabet i to år. – På repræsentantskabets afsluttende møde (2/11-83) berettede kirkeminister Elsebeth Kock-Petersen om regeringsudvalgets virksomhed.

Både før og efter dette udvalgs nedsættelse har arbejdsudvalget haft enkelte kontakter til medlemmer af den siddende regering. Med undervisningsminister Dorte Bennedsen har jeg haft to møder i henholdsvis 1981 og 1982. Med kirkeminister Tove Lindbo Larsen havde jeg møde i marts 1982 og med undervisningsminister Bertel Haarder i oktober 1982. Formålet med disse møder har dels været at orientere de pågældende ministre om repræsen-

tantskabets arbejde, dels med de to undervisningsministre at drøfte det nye N. F. S. Grundtvigs Fond og statens muligheder for at støtte dette.

Vedrørende koordinerende bestræbelser uden for repræsentantskabet skal endelig nævnes, at *Danmarks Radio* udpegede en koordinator med henblik på at samordne de forskellige afdelingers udsendelser – for øvrigt vistnok første gang noget sådant skete. Vi har ingen kontakt haft med denne koordinator. Imidlertid har vi via H. Engberg Pedersen, der er medlem af repræsentantskabet, haft et vist samarbejde med undervisningsafdelingen.

3. Hvad er udrettet?

Vor opgave har været »at igangsætte, støtte og koordinere« jubilæumsaktiviteter, jf. ovf. pkt.

1. Lad os tage disse punkter i omvendt rækkefølge. – Der er for mig ingen tvivl om, at repræsentantskabet og dets arbejdsudvalg har gjort nytte m.h.t. at *koordinere* aktiviteterne, således at sammenfald af arrangementer i videst muligt omfang er blevet undgået. Dette problem var f.eks. aktuelt m.h.t. Kirkeligt Samfunds årsmøde og arrangementerne i Udby. – Med henblik på vor koordinerende funktion har den af Frede Bording udarbejdede jubilæums-kalender demonstreret sin nytte. Denne kalender, hvis første udgave forelå i september 1981, og som siden flere gange er blevet revideret, har uden tvivl været det mest efterspurgte papir, vi har udarbejdet! Undertiden er vi blevet spurgt, hvorfor de og de arrangementer var omtalt i kalenderen og andre ikke. Hertil er at sige: For det første har det været nødvendigt at samle opmærksomheden om begivenheder af almen interesse. Dernæst har vi været afhængige af, hvad vi faktisk fik meddelt. Hvad ingen fortalte os, kunne vi naturligvis ikke registrere. Her gælder Grundtvigs ord om Åndens virksomhed: »Kun hvad du har set, du maler, kun om hvad du véd, du taler«.

Bortset fra kalenderen er koordineringsar-

bejdet foregået ved idé-udveksling på repræsentantskabets møder og – på mere ubemærket måde – ved korrespondance og telefonsamtaler. – Hvad angår støtte til igangværende projekter, har denne støtte været dels af rådgivende, dels af økonomisk art. Rådgivende støtte er givet til en række udgivelsesprojekter og konferencer. Eksempelvis kan nævnes forhandlingerne om en af UNESCOs Nationalkommission planlagt udgivelse af en Grundtvig-antologi, om det værk Folketingets Præsidium overvejede at udsende, og om Modersmål-Selskabets jubilæumspublikation. Medlemmer af arbejdsudvalget har hver for sig deltaget i planlægningen af en række forskellige møder og kurser ud over landet. Endvidere har vi deltaget i tilrettelægningen af større arrangementer såsom Københavns Universitets tværfaglige Grundtvig-seminar og Det Danske Selskabs internationale Grundtvig-konference, hvor Thodberg var formand for programudvalget. I mere begrænset omfang har vi støttet kulturelle aktiviteter såsom Bådteatret, Frederiksborgmuseets udstilling, vandrestillingen om Grundtvig og en enkelt af DRs udsendelser.

Økonomisk støtte har vi kunnet yde til diverse publikationer, konferencer, kurser og foredragsserier. Denne økonomiske støtte kunne ydes dels ved kanalisering af tipsmidler, dels ved tilskud fra N. F. S. Grundtvigs Fond, hvorom mere siden. – Af *igangsættende* virksomhed kan eksempelvis nævnes den kantate, der efter en idé af Vilhelm Nielsen uropførtes i Københavns Domkirke d. 18/9-83. – Især må dog nævnes oprettelsen af N. F. S. Grundtvigs Fond. Det var oprindelig Sv. Erik Bjerre, der på arbejdsudvalgets møde i april 1980 fremførte denne idé. Fondets fundats modtog kongelig konfirmation d. 18/1 1982. Dets grundlæggende formål er, at jubilæet kan få gavnlige virkninger også i tiden efter 1983. Fondet, hvis kapital pr. november 1983 er nået op på ca. 800.000,- kr., har modtaget betydelige tilskud fra staten. Forudsætningen herfor var,

som klart præciseret af undervisningsminister Dorte Bennedsen, at fondet fik bred, folkelig opbakning. Dette viste sig at være tilfældet. På følgende måder: Dels har en lang række foreninger og institutioner, herunder også sådanne uden for repræsentantskabet, givet gode gaver til fondet. Dels er kirkekollekten i efteråret 1983 blevet en uomtvistelig succes. I alt er ad denne vej indsamlet over 120.000,- kr. – Endelig skal nævnes, at vi jævnligt modtager gaver fra os ubekendte enkeltpersoner. De mindste af de mange små bidrag ligger på 10,-, 20,- og 25,- kr. Det hidtil største – fra en pensionist – er på 1000,- kr.

4. Tipsmidler

Som særskilt punkt skal kort omtales vort arbejde med fordeling af tipsmidler. Med Undervisningsministeriet blev i 1982 truffet den aftale, at arbejdsudvalget dels skulle fungere som ministeriets konsulent vedr. fordeling af tilskud til jubilæumsaktiviteter, dels at udvalget selv skulle forestå udbetalingen af disse tilskud i 1982 og 1983. Dette arbejde, hvis omfang først efterhånden gik op for os, har været særdeles tidkrævende. Ordningen har imidlertid fungeret tilfredsstillende. For arbejdsudvalget har dette uforudsete ekstraarbejde haft den indlysende fordel, at det hurtigt og intensivt forøgede vore kontakter til enkeltpersoner og kredse, der ønskede at markere jubilæet.

5. Det, der ikke blev til noget

For almindelig hæderligheds skyld skal nævnes nogle projekter, der enten slet ikke blev til noget, eller som ikke blev helt det, vi havde tænkt os. Jeg tænker her først og fremmest på vore forgæves anstrengelser m.h.t. at få *Det Kgl. Teater* til at arrangere en festaften med et nyskrevet Grundtvig-stykke på programmet. Den festaften i Christianskirken, som teatret afholdt d. 29/9, var i flere henseender et lødigt arrangement. Men det var ikke helt det, vi

havde drømt om. – *Fjernsynets* første Grundtvig-udsendelse (4/9) var utroligt ringe og blev med rette stærkt kritiseret. – En planlagt udgivelse af *Grundtvigs rigsdagstaler* måtte desværre opgives. – I stedet udgav Folketingets Præsidium Poul Dams bog om Grundtvig som politiker. Denne bog kan dog ikke – på trods af sin ubestridelige kvalitet – erstatte en samlet, kommenteret udgave af disse taler. – Den af *UNESCOs Nationalkommission* planlagte udgivelse af en Grundtvig-antologi på udenlandske sprog, foreligger ikke trods ihærdigt arbejde. Noget tyder dog på, at der kan ske en positiv udvikling i 1984.

6. Vurdering

Skal man tro dagspressen, har der i befolkningen bredt sig en lede over al den Grundtvig-snak. En læser skrev i Politiken, at han på det seneste var blevet »stærkt allergisk over for en person med forbogstaverne N. F. S.!« I repræsentantskabet har vi tidligt været opmærksomme på denne fare for »overdosering«, og vi har søgt at modvirke den bl.a. ved at sprede arrangementerne over det meste af året. Og fra arbejdsudvalgets side har vi været yderst tilbageholdende m.h.t. pressemøder og pressemeddelelser.

Det er imidlertid et åbent spørgsmål, hvor udbredt denne Grundtvig-træthed faktisk er. Det forekommer mig, at Poul Dam rammer noget rigtigt, når han i Weekendavisen (14/10) forstår den omtalte lede som udslag af pressens ensidige optagethed af sensationen, dvs. af det, der har »nyhedens interesse«.

Lad mig til slut give et bud på, hvad der kan tænkes at være *jubilæums-årets egentlige betydning*. Udgangspunktet for mine overvejelser i så henseende er en iagttagelse af jubilæums-initiativernes omfang og bredde. Dette omfang og denne bredde har givetvis overrasket de fleste, herunder især store dele af pressen. Men det gælder nok for os alle, at den

meget brede opslutning bag dette jubilæum i nogen grad er kommet bag på os.

Omfanget og bredden viste sig på mange måder. Den viste sig i selve dette, at det lykkedes at etablere et repræsentantskab, der i sin sammensætning er så broget, som det faktisk er. Netop på denne baggrund har jeg glædet mig over, at repræsentantskabet har holdt sammen hele vejen fra først til sidst – trods de ucnigheder, der vitterligt har været til stede. Det store og bredt sammensatte repræsentantskab er i sig selv en tankevækkende kendsgerning.

Dernæst kunne man fremdrage den oven for omtalte brede opslutning bag det nystiftede N. F. S. Grundtvigs Fond, en interesse hvis bredde bl.a. manifesterer sig i de mange små bidrag. – Fremdeles kan nævnes det mylder af forskelligartede jubilæums-idéer, der er kommet frem, lige fra det smukke og værdige til det nærmest barokke. Hele skalaen er repræsenteret! For mig afslører disse idéer i al deres fremmyldrende mangfoldighed en feststemning, en glæde over Grundtvig, som man ikke bør miskende, men som man tværtimod bør prøve at forstå og fortolke i bedste mening.

I et jubilæumsdigt fra september ytres forargelse over, at Grundtvig således er blevet »fællesnævner«. Det er han for god til, siger man. Det har han ikke fortjent. Efter mit skøn forholder det sig lige omvendt: Grundtvig-jubilæets egentlige betydning er netop, at det har afsløret Grundtvig som »fællesnævner«. I en tid præget af uro og krise har man fået øje på Grundtvig, fordi man har brug for ham. Hvad det så er hos Grundtvig, man har brug for, kan være svært at formulere helt præcist. Men det kan næppe gøres bedre end med et citat fra Vartovs tidligere forstander Ernst J. Borup: »Grundtvigs navn er blevet udtryk for vore varige og umistelige værdier, for alt det, som dybest set holder os i live som folk«.

K. E. Bugge